

BẢN TIN

BẢO VỆ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ

env
TRUNG TÂM GIÁO DỤC THIÊN NHIÊN

SỐ 1
2023

02

10 HÀNH ĐỘNG CẤP BÁCH BẢO VỆ
CÁC LOÀI ĐỘNG VẬT HOANG DÃ
KHỎI NGUY CƠ TUYỆT CHỦNG - 2023

08

ÁN LỆ ĐẦU TIÊN LIÊN QUAN ĐẾN
TỘI PHẠM VỀ ĐỘNG VẬT HOANG
DÃ CỦA VIỆT NAM

10

MỘT SỐ LƯU Ý TRONG ĐỊNH GIÁ VÀ
ĐỊNH DẠNG ĐỘNG VẬT HOANG DÃ

11

HOẠT ĐỘNG CỦA PHÒNG BẢO VỆ
ĐỘNG VẬT HOANG DÃ ENV
TỪ THÁNG 1 - THÁNG 3/ 2023

10 HÀNH ĐỘNG CẤP BÁCH BẢO VỆ CÁC LOÀI ĐỘNG VẬT HOANG DÃ KHỎI NGUY CƠ TUYỆT CHỦNG - 2023

Từ năm 2016 đến nay, hàng năm, ENV đều đánh giá và xác định những vấn đề cấp bách cần được ưu tiên để xử lý hiệu quả tình trạng buôn bán động vật hoang dã (ĐVHD) trái phép nhằm ngăn chặn sự suy giảm của các quần thể ĐVHD trong tự nhiên và dần xóa bỏ vai trò của Việt Nam trong mạng lưới buôn bán ĐVHD trái phép toàn cầu.

Trong năm 2023, ENV nhận thấy 10 vấn đề trọng tâm cần tập trung xử lý như sau:

1 Xóa bỏ các đường dây buôn bán ĐVHD xuyên quốc gia quy mô lớn và nghiêm trị các đối tượng cầm đầu

Theo ghi nhận của ENV, vẫn còn ít nhất 14 đối tượng đang cầm đầu các đường dây vận chuyển, buôn bán trái phép ngà voi, vảy tê tê và sừng tê giác quy mô lớn về/qua Việt Nam mà chưa bị phát hiện và xử lý. Do đó, các cơ quan thực thi pháp luật cần đặt ưu tiên hàng đầu vào việc xây dựng và thực hiện những giải pháp mang tính chiến lược với mục tiêu loại bỏ hoàn toàn các đường dây buôn bán ĐVHD lớn xuyên quốc gia và đưa các đối tượng cầm đầu ra xử lý trước pháp luật.

2 Điều tra chuyên sâu các vụ vận chuyển ĐVHD trái phép quy mô lớn tại cảng biển, cảng hàng không để xác định, bắt giữ và truy cứu trách nhiệm hình sự những đối tượng có liên quan

Một đánh giá của ENV về kết quả xử lý các vụ vận chuyển ĐVHD trái phép quy mô lớn tại cảng biển từ năm 2018 đến nay đã ghi nhận tổng khối lượng trên 60 tấn ngà voi và vảy tê tê bị thu giữ nhưng chỉ có duy nhất một đối tượng liên quan đã bị phát hiện và xử lý.

ENV đề nghị các cơ quan chức năng tại khu vực cảng phối hợp chặt chẽ với Bộ Công an để tiến hành hoạt động điều tra chuyên sâu sau những vụ bắt giữ các lô hàng quy mô lớn tại cảng nhằm xác định, bắt giữ và truy cứu trách nhiệm hình sự những “ông trùm” đứng sau các lô hàng ĐVHD này, từ đó xóa bỏ vai trò của Việt Nam trong mạng lưới buôn bán ĐVHD trái phép xuyên quốc gia và góp phần giảm dần nạn săn trộm tê giác, voi, tê tê và các loài ĐVHD khác.

3 Xóa bỏ nạn tham nhũng

Tham nhũng là một vấn đề đang gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến những nỗ lực đấu tranh chống buôn bán ĐVHD trái phép ở Việt Nam. Tham nhũng có thể xảy ra dưới nhiều hình thức khác nhau, từ việc cấp phép thành lập các cơ sở gây nuôi thương mại ĐVHD để các đối tượng dùng làm “vỏ bọc” hợp pháp nhằm buôn bán ĐVHD có nguồn gốc từ tự nhiên đến tha bổng những đối tượng vi phạm đáng lẽ phải bị bắt giữ và xử lý nghiêm hay tạo điều kiện cho các lô hàng ĐVHD trái phép “thông quan” tại các cửa khẩu.

Việc nâng cao tính liêm chính, minh bạch, và tinh thần trách nhiệm trong quá trình điều tra, bắt giữ và xử lý các vi phạm về ĐVHD sẽ đóng vai trò quan trọng trong công tác đấu tranh với nạn tham nhũng.

4 Nâng cao hiệu quả răn đe, phòng ngừa tội phạm về ĐVHD

ENV kêu gọi các kiểm sát viên và thẩm phán trên cả nước tiếp tục thực hiện tốt vai trò, nhiệm vụ của mình và kiên quyết thực hiện 3 KHÔNG: không khoan nhượng, không thông cảm và không tư lợi trong công tác xử lý các vụ án về ĐVHD. Để có thể răn đe, phòng ngừa hiệu quả tội phạm về ĐVHD, việc bắt giữ, truy cứu trách nhiệm hình sự và kết án thích đáng những kẻ buôn bán ĐVHD trái phép cũng như tuyên truyền rộng rãi những kết quả này đóng vai trò vô cùng quan trọng.

5 Ban hành danh mục các loài ĐVHD được phép gây nuôi thương mại tại Việt Nam

Hiện nay, có khoảng 9.000 cơ sở nuôi thương mại ĐVHD đã được cấp phép tại Việt Nam. Một số dấu hiệu cho thấy nhiều cơ sở trong số này đang thực hiện các hoạt động có khả năng vi phạm pháp luật như “nhập lậu”, hợp pháp hóa ĐVHD có nguồn gốc bất hợp pháp, làm giả và buôn bán giấy tờ chứng minh nguồn gốc của ĐVHD hay thậm chí là nuôi những loài ĐVHD không nằm trong danh sách được đăng ký tại cơ sở.

Do đó, cùng với việc thắt chặt khâu quản lý hoạt động của các cơ sở, ENV đề xuất ban hành một Danh mục loài ĐVHD được phép gây nuôi thương mại và giới hạn hoạt động nuôi thương mại chỉ với những loài này.

Việc giới hạn hoạt động nuôi thương mại chỉ với những loài ĐVHD có khả năng sinh sản, phát triển tốt trong môi trường có kiểm soát sẽ góp phần bảo vệ tốt hơn các loài ĐVHD không nằm trong danh mục, đặc biệt là những loài không phù hợp nuôi thương mại. Quy định quản lý chặt chẽ cùng với cơ chế giám sát và thực thi hiệu quả hơn cũng sẽ góp phần giảm thiểu và tiến tới loại bỏ tình trạng “nhập lậu” đối với ngay cả các loài ĐVHD nằm trong Danh mục loài được phép gây nuôi thương mại.

6 Xây dựng MỘT khung pháp lý thống nhất để quản lý các cơ sở bảo tồn đa dạng sinh học và các cơ sở nuôi ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm không vì mục đích thương mại

Việt Nam về cơ bản đã xây dựng được một khung pháp lý khá hoàn thiện về bảo vệ ĐVHD. Tuy nhiên, các quy định hiện còn chưa thực sự cụ thể để đảm bảo cơ chế quản lý hiệu quả với các cơ sở nuôi ĐVHD không vì mục đích thương mại. ENV cho rằng việc xây dựng MỘT văn bản quy phạm pháp luật trong đó phân biệt rõ ràng giữa cơ sở bảo tồn đa dạng sinh học và các cơ sở nuôi ĐVHD không vì mục đích thương mại khác cũng như xác định cụ thể các điều kiện thành lập và cơ chế hiệu quả quản lý hoạt động tại các cơ sở này là vô cùng cần thiết trong giai đoạn hiện nay.

Văn bản quy phạm pháp luật mới này cần nghiêm cấm hoạt động khai thác thương mại với tất cả ĐVHD được nuôi nhốt tại cơ sở, đảm bảo nguồn gốc hợp pháp của các cá thể ĐVHD đang nuôi cũng như có các cơ chế quản lý hoạt động sinh sản để các cơ sở được cấp phép chỉ gây nuôi sinh sản với mục đích đóng góp cho công tác bảo tồn và giáo dục. Văn bản mới này cũng cần quy định nguyên tắc xử phạt nghiêm khắc với những hành vi vi phạm của các cơ sở có liên quan, từ xử phạt hành chính đối với những vi phạm ít nghiêm trọng, đến truy cứu trách nhiệm hình sự, tịch thu ĐVHD, tước giấy phép hoạt động trong những trường hợp vi phạm nghiêm trọng.

“XỬ LÝ NGHIÊM tội phạm hôm nay để NGĂN CHẶN tội phạm ngày mai.”

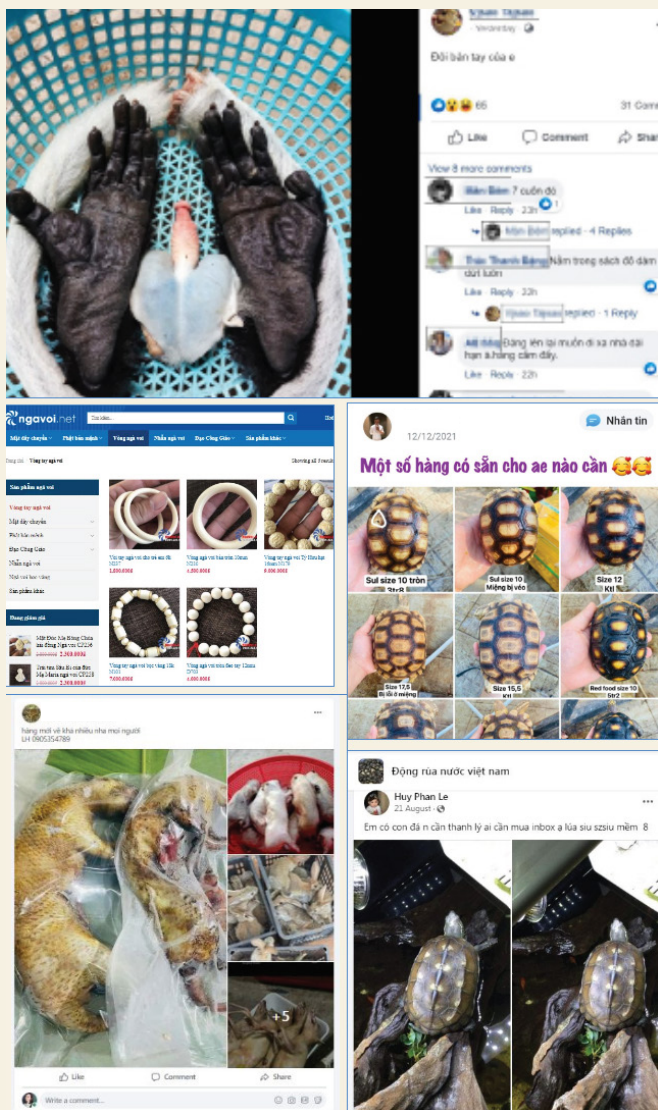
Xử lý dứt điểm tình trạng buôn bán trái phép hổ tại Việt Nam, đặc biệt là trên địa bàn tỉnh Nghệ An

Kể từ năm 2018, Cơ sở dữ liệu vi phạm về ĐVHD của ENV đã ghi nhận 38 vụ bắt giữ liên quan đến hoạt động buôn bán trái phép 88 cá thể hổ ở Việt Nam. Trong phần lớn các vụ bắt giữ này, hổ được cho là có nguồn gốc từ tỉnh Nghệ An, điểm nóng về buôn bán ĐVHD và nuôi nhốt hổ trái phép.

Để giải quyết triệt để tình trạng buôn bán hổ trái phép, ENV đề xuất các cơ quan chức năng tập trung điều tra, bắt giữ và truy cứu trách nhiệm hình sự 8 đối tượng buôn bán hổ quy mô lớn đã được xác định tại tỉnh Nghệ An; thu giữ toàn bộ số hổ bị người dân nuôi nhốt trái phép trong hầm; đóng cửa các cơ sở nuôi hổ đã được cấp phép thành lập trên địa bàn tỉnh nhưng có dấu hiệu “hợp pháp hóa” hổ có nguồn gốc bất hợp pháp; hợp tác với chính phủ Lào để đóng cửa các cơ sở do người Việt Nam làm chủ hoặc điều hành tại Lào mà có hoạt động buôn bán hổ về Việt Nam; và tăng cường kiểm soát hiệu quả tại cửa khẩu Cầu Treo để cắt đứt con đường vận chuyển hổ con cũng như các ĐVHD khác từ Lào vào Việt Nam.

Tăng cường đấu tranh với tội phạm trên Internet

Năm 2015, trong tổng số các vi phạm về ĐVHD được ENV ghi nhận có khoảng 21% (284 vụ) là các vụ việc phát hiện trên Internet. Tuy nhiên, trong năm 2022, tỷ lệ vi phạm về ĐVHD trực tuyến đã gia tăng đáng kể, chiếm khoảng 49% (1.686 vụ) tổng số vụ vi phạm về ĐVHD được ENV ghi nhận.

Tốc độ phát triển nhanh chóng của các vi phạm về ĐVHD trực tuyến trong những năm qua đã khiến các cơ quan thực thi pháp luật khó có thể kịp thời đối phó với hình thức vi phạm mới và thay đổi hàng ngày này.

Do đó, ENV đề nghị các cơ quan chức năng chủ động tăng cường thực thi pháp luật, tập trung vào các đầu mối cung cấp ĐVHD lớn cũng như áp dụng biện pháp xử phạt mạnh mẽ; bắt giữ, truy tố và phạt tù các đối tượng buôn bán ĐVHD trực tuyến nhằm tăng cường hiệu quả răn đe.

Chấm dứt hoàn toàn tình trạng nuôi nhốt gấu tại Hà Nội và Việt Nam

Việt Nam đang tiến gần hơn đến mục tiêu chấm dứt hoàn toàn tình trạng nuôi nhốt gấu khi mà chỉ còn khoảng 220 cá thể gấu đang nuôi nhốt tại các trang trại tư nhân và 43 tỉnh thành không có hoặc không còn gấu nuôi nhốt. Tuy nhiên, Hà Nội hiện vẫn còn khoảng 120 cá thể gấu bị nuôi nhốt, chiếm hơn 50% tổng số gấu bị nuôi nhốt trên cả nước. Đặc biệt, chỉ riêng huyện Phúc Thọ đã có 17 cơ sở nuôi nhốt gấu tư nhân, tập trung phần lớn số hộ nuôi nhốt gấu trên địa bàn thành phố Hà Nội.

Trong bối cảnh đó, chính quyền thành phố Hà Nội và huyện Phúc Thọ cần có những hành động mạnh mẽ để chấm dứt triệt để hoạt động nuôi nhốt gấu lấy mật trên địa bàn thủ đô và trở thành tấm gương cho các địa phương vẫn còn hoạt động nuôi nhốt gấu noi theo.

Ngăn chặn sự du nhập và phát triển của các sinh vật cảnh ngoại lai

Hoạt động buôn bán các loài ngoại lai chủ yếu để nuôi làm cảnh đang có xu hướng gia tăng ở Việt Nam, đặc biệt là trong giới trẻ. Chỉ trong 2 năm qua, ENV đã ghi nhận 288 vụ vi phạm với khoảng hơn 9.700 cá thể ĐVHD ngoại lai bị buôn bán hoặc nuôi nhốt.

ENV cho rằng các cơ quan quản lý Nhà nước phải chủ động vào cuộc và giải quyết triệt để tình trạng buôn bán các loài ngoại lai đang gia tăng nhanh chóng ở Việt Nam trước khi động vật ngoại lai bị thả tràn lan vào tự nhiên và tình trạng buôn bán những loài này vượt quá tầm kiểm soát của các cơ quan chức năng.

Ngoài việc đưa ra các quy định nghiêm ngặt về việc nuôi ĐVHD nói chung và các loài ngoại lai nói riêng để làm cảnh cũng như nghiêm cấm hoàn toàn việc thả các loài ngoại lai vào tự nhiên, các cơ quan thực thi pháp luật cũng cần giám sát chặt chẽ, xử lý nghiêm các vi phạm liên quan đến loài ngoại lai và tăng cường công tác quản lý, kiểm soát tại khu vực biên giới để ngăn chặn các loài ngoại lai xâm nhập vào Việt Nam mà không đảm bảo nguồn gốc hợp pháp.

**“NHỮNG KÈ MUA, BÁN,
TRAO ĐỔI CÁC LOÀI HOANG
DÃ TRÁI PHÁP LUẬT ĐỀU LÀ
TỘI PHẠM.”**

Vui lòng quét mã QR để đọc bản hoàn chỉnh của tài liệu “10 hành động cấp bách ngăn chặn các loài ĐVHD khỏi nguy cơ tuyệt chủng 2023”

ĐÃ ĐẾN LÚC NGỪNG “BAO BIỆN”

CHO THẤT BẠI TRONG VIỆC XỬ LÝ CÁC VỤ VIỆC LIÊN QUAN ĐẾN ĐVHD

Thất bại là thất bại! Khi các cơ quan chức năng không xử lý thành công các dấu hiệu vi phạm về ĐVHD do người dân thông báo, đó phải bị coi là thất bại mặc dù trong một số trường hợp, thất bại này là không thể tránh khỏi. Chúng ta sẽ chỉ có thể phân tích nguyên nhân và tìm ra cách tiếp cận giúp tăng khả năng thành công trong lần tiếp theo nếu chúng ta học cách chấp nhận mỗi lần thất bại.

Xử lý các vi phạm liên quan đến ĐVHD còn sống không dễ dàng. Một cá thể rùa bán rong trên đường phố có thể đã bị mua trước khi cơ quan chức năng đến xử lý. Một cá thể cây bị nhốt tại nhà hàng có thể đã bị giết, chế biến và tiêu thụ trước khi cơ quan chức năng đến kiểm tra. ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm bày bán tại cửa hàng sinh vật cảnh, điều hoa xích trước cửa hàng hay những cá thể rùa bán trong chợ đều có thể biến mất rất nhanh trước khi cơ quan chức năng đến kiểm tra và xử lý.

Thời gian cần phải ưu tiên xử lý các vi phạm có thể khá linh hoạt, phụ thuộc vào nhân lực sẵn có và các yếu tố khác tại thời điểm hành vi được thông báo. Ví dụ, ĐVHD quảng cáo trên thực đơn, bình rượu ngâm chân gấu phát hiện tại quán rượu, vòng tay ngà voi trong cửa hàng và nhiều loại vi phạm khác sẽ vẫn có thể được phát hiện tại vị trí cũ vào ngày tiếp theo. Trong những trường hợp này, thời gian bắt đầu xử lý có thể được tính bằng ngày hoặc nhiều nhất là một tuần.

Tuy nhiên, các vi phạm liên quan đến ĐVHD còn sống (trừ trường hợp nuôi nhốt tại hộ gia đình) thường có tính chất cơ động và cần phải hành động ngay lập tức để có thể thành công. Việc xử lý các vi phạm này thậm chí phải được tính bằng phút chứ không phải giờ, ngày, hay tuần. Phản ứng chậm và không kịp thời với vi phạm loại này hầu hết đều sẽ dẫn đến thất bại.

ENV đặc biệt khuyến nghị các cơ quan chức năng phân biệt các loại vi phạm được người dân thông báo để có cách thức xử lý tương thích, đặc biệt trong trường hợp dấu hiệu vi phạm có liên quan đến động vật sống. Không có lý do gì để bào chữa cho sự thất bại trong một vụ việc vi phạm liên quan đến động vật sống vì những vụ việc kiểu này đòi hỏi phải được xử lý ngay lập tức để có thể thành công.

04 THƯỜNG ĐƯỢC MỘT SỐ CƠ QUAN CHỨC NĂNG ĐƯA RA TRONG BÁO CÁO GỬI CÁC CƠ QUAN CẤP TRÊN LÝ DO KHI KHÔNG XỬ LÝ THÀNH CÔNG VI PHẠM VỀ ĐVHD

1

CHÚNG TÔI ĐÃ KIỂM TRA NHƯNG THÔNG TIN SAI SỰ THẬT

ENV Đúng là có một tỷ lệ nhỏ các trường hợp vi phạm do người dân thông báo có chứa thông tin sai lệch hoặc không chính xác. Tuy nhiên, một hoạt động giám sát độc lập của ENV cho thấy khoảng 90-95% các trường hợp thông tin được người dân chia sẻ là chính xác. Trong một số trường hợp, ENV thậm chí được biết là các cơ quan chức năng không hề xuất hiện tại địa điểm tình nghi và xử lý tin báo mặc dù phản hồi với ENV là đã thực hiện hoạt động kiểm tra.

2

ĐỐI TƯỢNG BỎ TRỐN HOẶC KHÔNG TÌM THẤY

ENV Đây là lý do thường được sử dụng trong các trường hợp thông tin vi phạm liên quan đến người bán rong ĐVHD. Theo đó, các cơ quan chức năng sẽ phản hồi là không phát hiện vi phạm hoặc khi phát hiện cơ quan chức năng đến kiểm tra, đối tượng đã kịp bỏ chạy nên không thể xử lý. ENV cũng đã thực hiện một hoạt động giám sát độc lập đối với một số trường hợp bán rong ĐVHD tại thành phố Hồ Chí Minh và ghi nhận nhiều trường hợp cơ quan chức năng có kiểm tra và phát hiện vi phạm nhưng không xử lý đối tượng, hoặc thậm chí hoàn toàn không xuất hiện tại địa điểm được thông báo.

3

ĐỐI TƯỢNG ĐÃ BỊ CẢNH CÁO

ENV Cảnh cáo cũng có thể được áp dụng nhưng chỉ khi có căn cứ để tin rằng người vi phạm sẽ tuân thủ pháp luật cũng như không tái phạm sau khi bị cảnh cáo. Trong nhiều trường hợp, cơ quan chức năng phải xem xét liệu có cần xử lý nghiêm khắc hơn để ngăn chặn đối tượng tiếp tục tái phạm. Đặc biệt, trong mọi trường hợp dù là cảnh cáo, các cơ quan chức năng đều phải tịch thu tang vật ĐVHD bị vi phạm theo đúng quy định của pháp luật.

4

ĐỘNG VẬT SỐNG CÓ NGUỒN GỐC HỢP PHÁP TỪ CÁC CƠ SỞ NUÔI

ENV Trong mọi trường hợp, chủ cơ sở kinh doanh phải xuất trình được giấy tờ chứng minh nguồn gốc hợp pháp của ĐVHD ngay tại thời điểm cơ quan chức năng tiến hành kiểm tra. Nếu chủ cơ sở không xuất trình được giấy tờ chứng minh nguồn gốc, hoặc thông tin trên giấy tờ không phù hợp (thời hạn trên giấy tờ đã quá lâu hoặc ĐVHD phát hiện tại nhà hàng không có trong giấy tờ) thì cá thể ĐVHD đó là bất hợp pháp. Giải thích của chủ cơ sở kinh doanh về việc ĐVHD có nguồn gốc từ cơ sở nuôi thôi là chưa đủ căn cứ theo quy định của pháp luật hiện hành.

Cơ quan chức năng nhiều địa phương hiện nay đã rất quan tâm và xử lý hiệu quả các trường hợp vi phạm liên quan đến ĐVHD còn sống. ENV cho rằng các cơ quan chức năng có hiệu quả xử lý cao với vi phạm liên quan đến ĐVHD còn sống thường làm việc có trách nhiệm hơn và đạt được sự tin tưởng của các cơ quan cấp trên ở mức độ cao hơn trong quá trình thực thi công vụ.

ENV hy vọng các cơ quan cấp trên sẽ đặt kỳ vọng cao hơn cho cấp dưới của mình, từ đó tăng trách nhiệm giải trình cũng khuyến khích thành tích trong xử lý vi phạm về ĐVHD. Các hoạt động thi đua, khen thưởng cũng nên được đưa ra để khuyến khích những cán bộ có năng lực và tâm huyết có thể tích cực cống hiến và nâng cao thành tích. Quan trọng nhất là chúng ta không bao biện cho thất bại trong việc xử lý các vụ việc liên quan đến ĐVHD được người dân thông báo, bởi điều đó chỉ tiếp tục dẫn tới thất bại.

KHUYẾN CÁO THỰC THI PHÁP LUẬT

NỘI DUNG MỚI TRONG THÔNG TƯ SỐ 26/2022/TT-BNNPTNT VỀ QUẢN LÝ VÀ TRUY XUẤT NGUỒN GỐC LÂM SẢN

Thông tư 26/2022/TT-BNNPTNT (sau đây viết tắt là “Thông tư 26”) quy định về quản lý và truy xuất nguồn gốc lâm sản (thay thế cho Thông tư 27/2018/TT-BNNPTNT – sau đây viết tắt là “Thông tư 27”) đã có hiệu lực từ ngày 15/2/2023. Tương tự như Thông tư 27, theo Thông tư 26, **TẤT CẢ** các loài động vật hoang dã, các bộ phận và sản phẩm của chúng phải có nguồn gốc hợp pháp và phải truy xuất được nguồn gốc nhằm ngăn chặn tình trạng buôn bán ĐVHD trái phép. Thêm vào đó, hiện nay, chủ sở hữu ĐVHD phải lập và lưu giữ hồ sơ nguồn gốc lâm sản vô thời hạn để hỗ trợ công tác kiểm tra, quản lý.

Một nội dung sửa đổi đáng chú ý khác của Thông tư 26 là việc thay thế mẫu bảng kê lâm sản (Mẫu số 04 ban hành kèm theo Thông tư 26). Ngoài các thông tin mà Thông tư 27 yêu cầu trước đây, Thông tư mới cũng yêu cầu thông tin chi tiết về chủ sở hữu ĐVHD, cũng như các cá nhân và tổ chức mua/nhận chuyển giao quyền sở hữu ĐVHD nhằm mục đích ngăn chặn hoạt động “nhập lậu” và hợp pháp hóa ĐVHD có nguồn gốc bất hợp pháp.

Hơn nữa, theo Thông tư 26, việc xác nhận bằng kê lâm sản là bắt buộc đối với tất cả các loài ĐVHD, các bộ phận, dẫn xuất và sản phẩm của chúng trong mọi trường hợp ngoại trừ các giao dịch liên quan đến dưới 05 sản phẩm hoàn chỉnh¹ và mẫu vật đã được đánh dấu sản xuất, chế biến từ cá sấu, loài thuộc nhóm IIB theo Danh mục thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm và loài thuộc Phụ lục II, III Công ước về buôn bán quốc tế động, thực vật hoang dã nguy cấp (CITES).

Quét mã QR để đọc thêm thông tin ENV chia sẻ về các nội dung mới của Thông tư 26:

ÁN LỆ ĐẦU TIÊN LIÊN QUAN ĐẾN TỘI PHẠM VỀ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ CỦA VIỆT NAM

Ngày 24/02/2023, Chánh án Tòa án nhân dân tối cao đã ban hành Quyết định số 39/QĐ-CA về việc công bố án lệ, trong đó có án lệ đầu tiên liên quan đến ĐVHD (Án lệ số 58/2023/AL). Nguồn của án lệ này là Bản án số 179/2018/HSST ngày 14/9/2018 của Tòa án nhân dân thành phố Hạ Long, tỉnh Quảng Ninh về việc quy đổi các bộ phận không thể tách rời sự sống của loài ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm thành số lượng cá thể bị vi phạm để làm căn cứ xác định áp dụng hình phạt quy định tại Điều 244 Bộ luật Hình sự 2015 (sửa đổi, bổ sung 2017 – sau đây viết tắt là BLHS) trong các trường hợp tương tự.

Theo đó, một bộ phận cơ thể không thể tách rời sự sống của một cá thể ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm sẽ được tính là một cá thể của loài đó. Nếu tang vật bao gồm cả cá thể ĐVHD và các bộ phận cơ thể không thể tách rời sự sống của loài ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm đó thì tổng số cá thể ĐVHD bị xâm hại sẽ bằng tổng số cá thể cộng với số bộ phận cơ thể không thể tách rời sự sống, trừ khi (1) bộ phận cơ thể không thể tách rời sự sống đó được chứng minh là thuộc về một trong các cá thể ĐVHD bị tịch thu (trong trường hợp này, tổng số cá thể ĐVHD bị xâm hại sẽ bằng với số cá thể ĐVHD bị tịch thu); hoặc (2) tất cả các bộ phận cơ thể không thể tách rời sự sống chỉ thuộc về một cá thể ĐVHD (trong

¹ Mặc dù định nghĩa “sản phẩm hoàn chỉnh” chưa được quy định trong Thông tư này nhưng có thể hiểu rằng các sản phẩm này có nguồn gốc từ ĐVHD, được chế biến, chế tác và được đánh dấu trực tiếp trên mẫu vật hoặc bao bì, vật dụng chứa mẫu vật.

trường hợp này, tổng số cá thể ĐVHD bị xâm hại bằng tổng số cá thể ĐVHD bị tịch thu cộng thêm một cá thể).

Trong vụ án được lấy làm nguồn cho án lệ này tại Quảng Ninh, đối tượng bị bắt khi đang vận chuyển 5 cá thể hổ con và 1 bộ phận sinh dục hổ. Trong trường hợp này, Hội đồng Thẩm phán đã đánh giá bộ phận sinh dục hổ là “bộ phận cơ thể không thể tách rời sự sống” của 1 cá thể hổ và bộ phận này không thuộc về bất kỳ cá thể nào trong số 5 cá thể hổ con bị tịch thu. Do đó, bộ phận sinh dục này được coi là tương đương với 1 cá thể hổ và tội phạm đã tác động đến tổng cộng 6 cá thể hổ. Do đó, người phạm tội bị truy tố, xét xử theo khung hình phạt quy định tại Khoản 3 Điều 244 BLHS chứ không phải khung hình phạt tại Khoản 2 Điều này – khung hình phạt được áp dụng nếu tội phạm chỉ tác động đến 5 cá thể hổ.

Từ Án lệ này, ENV cho rằng trong những vụ án có liên quan đến số lượng bộ phận cơ thể không thể tách rời sự sống của ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm, các cơ quan chức năng cần xác định các bộ phận này có thuộc cùng một cá thể ĐVHD hay không, cũng như đề nghị các chuyên gia giám định hỗ trợ trong những trường hợp đặc biệt phức tạp.

Vui lòng quét mã QR để xem bản đầy đủ của án lệ này. Các cơ quan chức năng cũng có thể liên hệ đến ENV nếu có các trao đổi về án lệ này hoặc các quy định pháp luật khác liên quan đến ĐVHD.

VIỆC BUÔN BÁN ĐVHD CHỦ YẾU ĐƯỢC ĐIỀU HÀNH BỞI CÁC MẠNG LƯỚI TỘI PHẠM CÓ TỔ CHỨC MÀ TRONG ĐÓ MỘT SỐ TỔ CHỨC CÒN THAM GIA VÀO BUÔN BÁN MA TÚY VÀ BUÔN BÁN NGƯỜI.

NHỮNG SỬA ĐỔI MỚI TRONG PHỤ LỤC CITES

Từ ngày 14 - 25/11/2022, Hội nghị các quốc gia thành viên Công ước về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp (CITES) lần thứ 19 đã được tổ chức tại thành phố Panama nước Cộng hòa Panama. Tại Hội nghị này, các quốc gia thành viên đã thông qua 46/52 đề xuất được đưa ra nhằm tăng hoặc giảm kiểm soát trong buôn bán quốc tế đối với hơn 500 loài ĐVHD với mục tiêu đảm bảo tính bền vững của những quần thể loài này trong tự nhiên.

Một số thay đổi nổi bật của Phụ lục CITES sau Hội nghị:

- *Rồng đất (Được đưa vào Phụ lục II CITES)*
- *Rùa lá mata-mata (Được đưa vào Phụ lục II CITES)*
- *Rùa hộp trán vàng miền Bắc (Được chuyển từ Phụ lục II lên Phụ lục I CITES)*
- *Rùa cá sấu (Được chuyển từ Phụ lục III lên Phụ lục II CITES)*
- *Rùa đớp (Được chuyển từ Phụ lục III lên Phụ lục II CITES)*

Hầu hết những sửa đổi Phụ lục CITES có hiệu lực kể từ ngày 23/02/2023 – tức sau 90 ngày kể từ ngày kết thúc Hội nghị theo quy định tại điểm c khoản 1 Điều XV CITES - và sẽ ràng buộc với tất cả các quốc gia thành viên trong đó có Việt Nam.

Sau khi kết thúc Hội nghị, Cơ quan thẩm quyền quản lý CITES Việt Nam đã ban hành Thông báo số 25/TB-CTVN ngày 17/2/2023 về việc công bố Danh mục các loài động vật, thực vật hoang dã thuộc Phụ lục Công ước về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp.

Để tìm hiểu thêm về những thay đổi mới của Phụ lục CITES, vui lòng quét mã QR:

ĐỊNH GIÁ TÀI SẢN LÀ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ

Việc định giá đối với các tang vật là ĐVHD là yêu cầu bắt buộc để truy cứu trách nhiệm hình sự đối với các hành vi phạm tội liên quan đến:

- Sản phẩm của loài thuộc Phụ lục I Công ước về buôn bán quốc tế động, thực vật hoang dã nguy cấp (CITES) và Nhóm IB Danh mục động vật rừng, thực vật rừng nguy cấp, quý, hiếm ban hành kèm theo Nghị định 06/2019/NĐ-CP (sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định 84/2021/NĐ-CP);
- Cá thể, bộ phận cơ thể, sản phẩm của loài thuộc Phụ lục II, III CITES, loài thuộc nhóm IIB Danh mục động vật rừng, thực vật rừng nguy cấp, quý, hiếm ban hành kèm theo Nghị định 06/2019/NĐ-CP (sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định 84/2021/NĐ-CP);
- Động vật rừng thông thường.

Theo quy định hiện hành của pháp luật, cơ quan chức năng có thể sử dụng một trong hai phương pháp sau đây để định giá tài sản là ĐVHD phục vụ cho việc xử lý các tội phạm có liên quan:

4.1. Gửi yêu cầu định giá tài sản là ĐVHD đến Hội đồng định giá tài sản trong tổ tụng hình sự tại địa phương

Cơ quan chức năng có thể gửi yêu cầu định giá tài sản đối với ĐVHD đến Hội đồng định giá tài sản trong tổ tụng hình sự tại địa phương theo nguyên tắc, thủ tục quy định tại Bộ luật tố tụng hình sự 2015 và Nghị định 30/2018/NĐ-CP ngày 7/3/2018 của Chính phủ.

Trong quá trình định giá, Hội đồng định giá tài sản sẽ định giá ĐVHD căn cứ theo Điều 15 Nghị định 30/2018/NĐ-CP (trong đó Hội đồng định giá có thể tham khảo giá do doanh nghiệp thẩm định giá cung cấp).

4.2. Trưng cầu giám định đến các cá nhân, tổ chức giám định tư pháp theo vụ việc trong lĩnh vực tài chính

ENV cho rằng phương pháp này dễ thực hiện hơn mà vẫn đảm bảo tuân thủ các quy định của Bộ luật Tố tụng Hình sự về nguồn chứng cứ. Cơ quan có thẩm quyền có thể ban hành quyết định trưng cầu giám định về giá đến các cơ quan giám định tư pháp theo vụ việc trong lĩnh vực tài chính được Bộ Tài chính công bố (hiện nay được công bố tại Thông báo số 955/TB-BTC ngày 30/12/2022 và có thể thay đổi hàng năm) mà có khả năng định giá đối với ĐVHD để cơ quan này tiến hành giám định giá ĐVHD theo nguyên tắc và thủ tục quy định tại Bộ luật Tố tụng Hình sự và Thông tư 40/2022/TT-BTC ngày 29/6/2022 của Bộ Tài chính.

Xem thêm danh sách các doanh nghiệp có khả năng thẩm định giá tài sản là ĐVHD do ENV tập hợp bằng cách quét mã QR:

ĐỊNH DẠNG ĐỘNG VẬT HOANG DÃ

Việc xác định chính xác tên loài ĐVHD nhằm xem xét mức độ bảo vệ của loài theo quy định của pháp luật là việc làm cần thiết đối với cơ quan chức năng trong công tác xử lý vi phạm về ĐVHD. Để làm được việc này, các cơ quan chức năng có thể trưng cầu giám định tại các cơ quan có thẩm quyền và có khả năng “định dạng loài” ĐVHD.

Từ các quy định pháp luật hiện hành cùng với kinh nghiệm phối hợp với các cơ quan chức năng trong công tác xử lý vi phạm về ĐVHD, ENV khuyến nghị các cơ quan chức năng ban hành quyết định trưng cầu giám định loài ĐVHD tại các cơ quan sau đây:

5.1. Cơ quan khoa học CITES Việt Nam

Các cơ quan khoa học CITES Việt Nam (theo Quyết định số 4519/QĐ-BNN-TCLN ngày 22/11/2022 của Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn về Chỉ định Cơ quan khoa học CITES Việt Nam và Quyết định số 2249/QĐ-BNN-TCLN ngày 17/6/2020 của Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn) có chức năng giám định đối với ĐVHD bao gồm:

- **Viện Sinh thái Tài nguyên sinh vật**, lĩnh vực Động vật và Thủy sinh vật
Địa chỉ: Số 18 đường Hoàng Quốc Việt, quận Cầu Giấy, TP. Hà Nội
- **Viện Nghiên cứu hải sản**, lĩnh vực Thủy sinh vật
Địa chỉ: Số 244 Đường Lê Lai, phường Máy Chai, quận Ngô Quyền, TP. Hải Phòng
- **Bảo tàng Thiên nhiên Việt Nam**, lĩnh vực Động vật
Địa chỉ: Số 18 đường Hoàng Quốc Việt, quận Cầu Giấy, thành phố Hà Nội
- **Viện Tài nguyên và Môi trường**, lĩnh vực Động vật
Địa chỉ: Số 19 đường Lê Thánh Tông, quận Hoàn Kiếm, thành phố Hà Nội
- **Viện Sinh thái học miền Nam**, lĩnh vực Động vật và Thủy sinh vật
Địa chỉ: Số 1D đường TL 29, phường Thạnh Lộc, Quận 12, thành phố Hồ Chí Minh

- **Viện Hải dương học**, lĩnh vực Thủy sinh vật
Địa chỉ: Số 01 đường Cầu Đá, phường Vĩnh Nguyên, thành phố Nha Trang, tỉnh Khánh Hòa.
- **Viện Nghiên cứu Nuôi trồng thủy sản III**, lĩnh vực Thủy sinh vật
Địa chỉ: Số 02 Đặng Tất, phường Vĩnh Hải, thành phố Nha Trang, tỉnh Khánh Hòa

Hiện nay, một số cơ quan khoa học CITES Việt Nam và cán bộ trực thuộc đã được các cơ quan Nhà nước có thẩm quyền công bố là người, tổ chức giám định tư pháp theo vụ việc trong lĩnh vực giám định loài ĐVHD. Các cơ quan khác cũng đang trong quá trình đề xuất cơ quan Nhà nước có thẩm quyền công bố là người, tổ chức giám định tư pháp theo vụ việc trong lĩnh vực giám định loài ĐVHD.

Tuy nhiên, trong bất cứ trường hợp nào, dù các cơ quan khoa học CITES Việt Nam đã hay chưa được cơ quan Nhà nước có thẩm quyền công bố là người, tổ chức giám định tư pháp theo vụ việc, các cơ quan này vẫn có đủ điều kiện và chức năng để thực hiện giám định tư pháp về loài đối với ĐVHD nếu được cơ quan tiến hành tố tụng trưng cầu và nêu rõ lý do bằng văn bản.

5.2. Các cá nhân, tổ chức khác

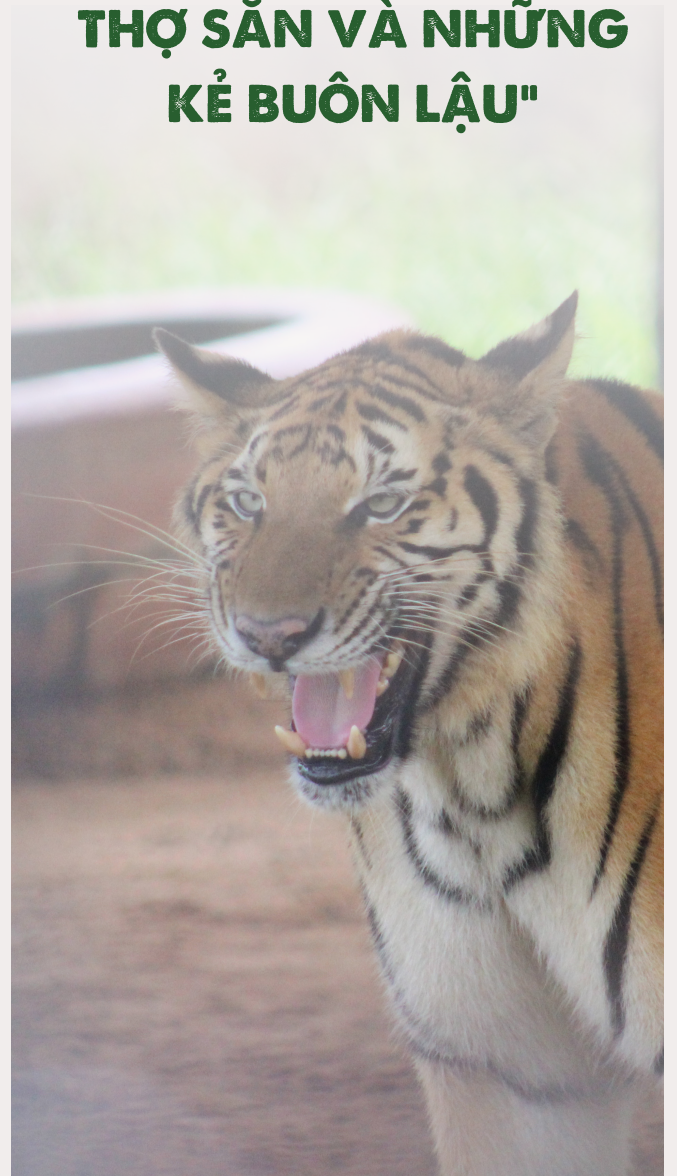
Theo quy định tại Điều 20 Luật Giám định tư pháp 2012 (sửa đổi, bổ sung năm 2020), hàng năm, các bộ chuyên ngành (Ví dụ: Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn, Bộ Tài nguyên và Môi trường); cơ quan ngang bộ khác (Ví dụ: Viện Hàn lâm khoa học và Công nghệ Việt Nam) và Ủy ban nhân dân cấp tỉnh có trách nhiệm công bố danh sách người giám định tư pháp theo vụ việc, tổ chức giám định tư pháp theo vụ việc ở lĩnh vực thuộc thẩm quyền quản lý để đáp ứng yêu cầu giám định của hoạt động tố tụng.

Do đó, các cơ quan chức năng cần theo dõi danh sách người/tổ chức giám định tư pháp theo vụ việc trong lĩnh vực có liên quan đến ĐVHD (ví dụ: lâm nghiệp, nông nghiệp phát triển nông thôn, đa dạng sinh học) do các cơ quan nêu trên công bố, đặc biệt do Ủy ban tỉnh công bố tại địa phương để quyết định trưng cầu giám định “loài ĐVHD” khi cần thiết.

Trong trường hợp không có cơ quan khoa học CITES Việt Nam trên địa bàn và tổ chức, cá nhân giám định tư pháp trong danh sách người/cơ quan giám định tư pháp theo vụ việc phù hợp để “định dạng loài ĐVHD”, các cơ quan chức năng có thể trưng cầu cá nhân, tổ chức không thuộc danh sách người/tổ chức giám định tư pháp theo vụ việc đã được công bố để “định dạng loài ĐVHD” nhưng phải nêu rõ lý do bằng văn bản.

Trong trường hợp này, cơ quan chức năng có thể yêu cầu Vụ Pháp chế thuộc Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn thuộc Ủy ban nhân dân cấp tỉnh giới thiệu cá nhân, tổ chức có đủ tiêu chuẩn, điều kiện quy định tại Thông tư 20/2022/TT-BNNPTNT về giám định tư pháp trong lĩnh vực nông nghiệp và phát triển nông thôn mà không thuộc danh sách đã công bố để thực hiện hoạt động giám định.

"NƠI TỐT NHẤT ĐỂ BẢO VỆ CÁC LOÀI ĐVHD LÀ TRONG MÔI TRƯỜNG TỰ NHIÊN TRƯỚC KHI CHÚNG BỊ RƠI VÀO TAY CỦA THỢ SĂN VÀ NHỮNG KẼ BUÔN LẬU"

HOẠT ĐỘNG CỦA PHÒNG BẢO VỆ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ ENV

TỪ THÁNG 1 - THÁNG 3 NĂM 2023

Phòng bảo vệ ĐVHD của ENV mỗi ngày tiếp nhận trung bình 8 vụ việc mới do người dân thông báo qua Đường dây nóng bảo vệ ĐVHD 1800-1522. Sau khi tiếp nhận thông tin của người dân, các cán bộ có kinh nghiệm của ENV sẽ liên hệ với cơ quan chức năng để chuyển giao thông tin vi phạm và theo dõi, cập nhật kết quả xử lý cuối cùng vào Cơ sở dữ liệu các vi phạm về ĐVHD của ENV. Trong trường hợp đối tượng vi phạm có hành vi quảng cáo hoặc rao bán các loài ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm, ENV sẽ phối hợp và trực tiếp hỗ trợ các cơ quan chức năng trong việc điều tra, bắt giữ các đối tượng vi phạm cũng như tịch thu tang vật ĐVHD.

Trong 3 tháng đầu năm 2023, ENV đã ghi nhận tổng cộng **861** vụ việc về ĐVHD, trong đó bao gồm **2.423** vi phạm riêng lẻ. Những vụ vi phạm này gồm **45** vụ buôn lậu/vận chuyển/buôn bán ĐVHD quy mô lớn, **610** vụ quảng cáo, bán lẻ ĐVHD và **204** vụ nuôi nhốt, tàng trữ ĐVHD, chủ yếu là các trường hợp nuôi nhốt ĐVHD còn sống.

59% trên tổng số **478** vụ vi phạm được người dân phát hiện và chuyển giao thông tin đến cơ quan chức năng qua đường dây nóng của ENV có kết quả xử lý thành công. Một vụ việc được coi là xử lý thành công nếu cơ quan chức năng tịch thu được tang vật ĐVHD; đối tượng bị phát hiện, bắt giữ và truy cứu trách nhiệm hình sự/xử phạt vi phạm hành chính theo quy định; hoặc đối tượng chủ động chấp hành pháp luật sau khi được cơ quan chức năng hoặc ENV tuyên truyền, khuyến cáo.

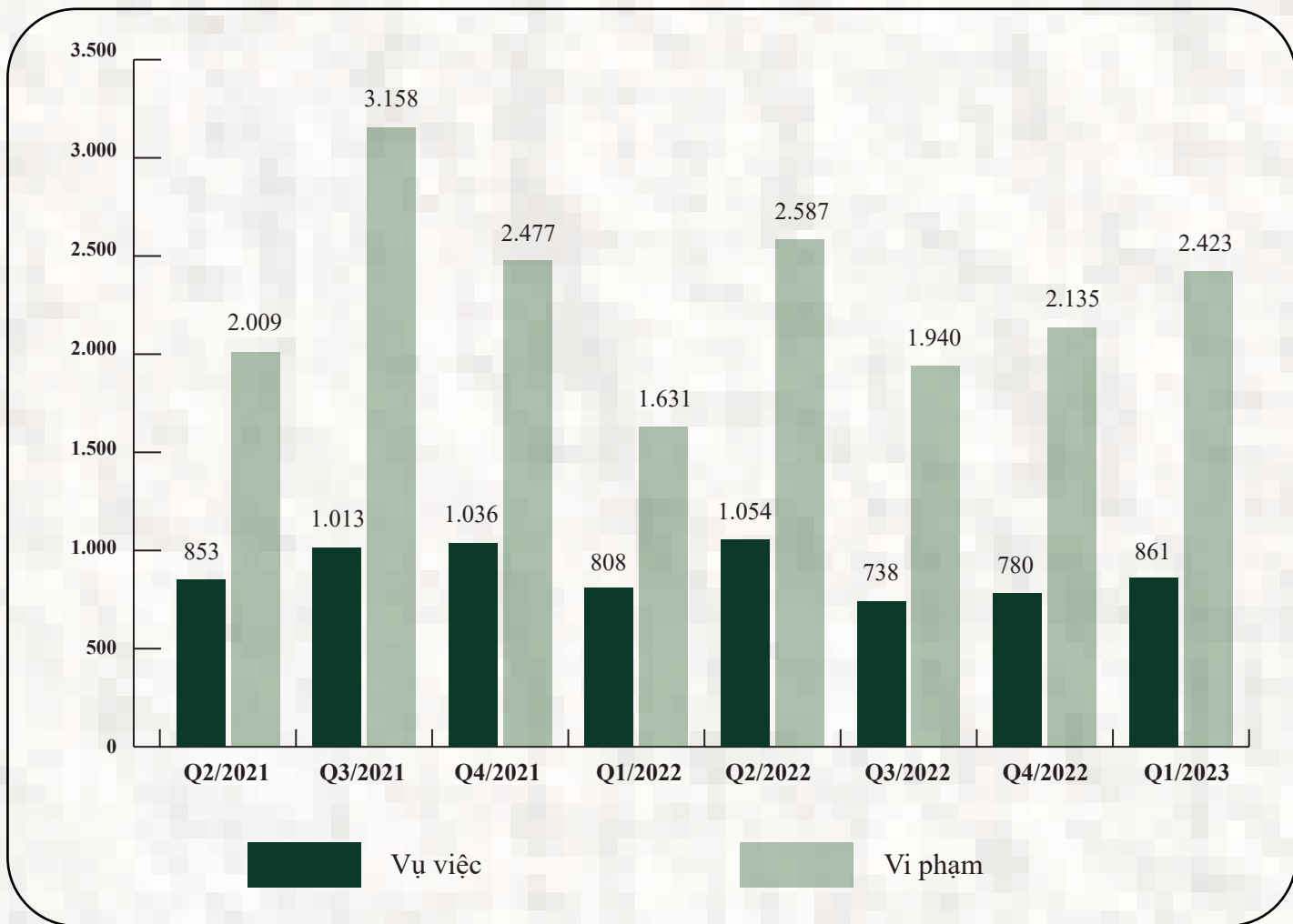
Cũng trong 3 tháng đầu năm 2023, với sự hỗ trợ của ENV, các cơ quan chức năng đã tịch thu hoặc tiếp nhận chuyển giao **994** cá thể ĐVHD còn sống bao gồm **43** cá thể khỉ, **5** cá thể gấu ngựa, **389** cá thể rùa cạn, rùa nước ngọt, **2** cá thể vượn, **458** cá thể chim và nhiều loài ĐVHD khác.

Ngoài ra, **298** vụ vi phạm liên quan đến quảng cáo bán ĐVHD trực tuyến đã được xóa bỏ thành công nhờ sự can thiệp của các cơ quan chức năng, khuyến cáo chấp hành pháp luật của ENV và sự phối hợp của các nhà cung cấp mạng xã hội sau khi tiếp nhận thông tin từ ENV.

Kể từ khi thành lập năm 2005, Phòng bảo vệ ĐVHD của ENV đã ghi nhận tổng cộng **26.538** vụ việc, trong đó bao gồm **74.176** vi phạm riêng lẻ.

ENV trân trọng cảm ơn các cơ quan kiểm lâm, cơ quan chức năng có liên quan và đặc biệt là cộng đồng đã đồng hành cùng ENV trong nỗ lực bảo vệ ĐVHD và góp phần thực hiện cam kết của Việt Nam trong công tác bảo vệ đa dạng sinh học toàn cầu.

Tổng số vụ việc và vi phạm ENV đã ghi nhận trong giai đoạn Quý 2/2021 - Quý 1/2023

TRUNG TÂM GIÁO DỤC THIÊN NHIÊN

Được thành lập năm 2000, Trung tâm Giáo dục Thiên nhiên (ENV) là một trong những tổ chức đầu tiên tại Việt Nam chuyên sâu về lĩnh vực bảo tồn thiên nhiên và bảo vệ môi trường. ENV đấu tranh chống nạn buôn bán trái phép ĐVHD và hướng tới mục tiêu nâng cao nhận thức của cộng đồng về sự cần thiết phải bảo vệ thiên nhiên và các loài ĐVHD. Bằng các chiến lược mang tính sáng tạo và đổi mới, ENV mong muốn từng bước thay đổi thái độ và hành vi của cộng đồng, giảm thiểu nhu cầu tiêu thụ các sản phẩm từ ĐVHD. Bên cạnh đó, ENV cũng phối hợp chặt chẽ với các cơ quan chức năng nhằm tăng cường thể chế, chính sách và trực tiếp hỗ trợ các nỗ lực thực thi pháp luật trong công cuộc bảo vệ các loài ĐVHD đang bị đe dọa tại Việt Nam, trong khu vực và trên toàn thế giới.

LĨNH VỰC HOẠT ĐỘNG CỦA ENV

Từ năm 2007, ENV tập trung vào ba lĩnh vực trọng tâm mang tính chiến lược nhằm ngăn chặn hoạt động buôn bán ĐVHD trái phép bao gồm:

- Phối hợp chặt chẽ với các nhà hoạch định chính sách để tăng cường thể chế, khắc phục các lỗ hổng pháp luật, phát triển các chính sách hiệu quả và thúc đẩy quá trình ra quyết định có liên quan tới vấn đề bảo vệ ĐVHD.
- Tăng cường thực thi pháp luật thông qua việc hỗ trợ trực tiếp các cơ quan chức năng và khuyến khích sự tham gia tích cực của cộng đồng cùng chung tay ngăn chặn nạn buôn bán ĐVHD trái phép.
- Giảm thiểu nhu cầu tiêu thụ các sản phẩm từ ĐVHD thông qua các chiến dịch dài hạn nhằm thay đổi thái độ và hành vi của cộng đồng.

CÁC NHÀ TÀI TRỢ CHÍNH

TRUNG TÂM GIÁO DỤC THIÊN NHIÊN

Địa chỉ: Phòng 1701 (Tầng 17), tòa nhà 17T5,
Hoàng Đạo Thúy, Hà Nội

Điện thoại: 024 6 28 15424

Fax: 024 6 28 15423

Email: env@fpt.vn

Website: www.thiennhien.org

ENV hành động vì động vật hoang dã

Trung tâm Giáo dục Thiên nhiên

[env.hanhdongvidongvathoangda](https://www.instagram.com/env.hanhdongvidongvathoangda)